

planning, monitoring
& evaluation

Department:
Planning, Monitoring and Evaluation
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NDZAWULO YA MAKUNGUHATELO, KU VALANGA NO HLELA

XIBUKWANA XO TLAKUSIWA EKA KU FIKELELA MARUNGULA (PAIA)

Lulamisiwile ku ya hi Xiyenge xa 14 xa Nawu wa ku Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula (PAIA)
(Nawu wa No. 2 wa 2000)

Tsonga

Nkandziyiso lowu Pfluxetiweke - 2017

XIYENGE		MAPHEJI
A	Rito ro rhangang	3
B	Xiletelo na matirhiselo ya PAIA	6
C	Mbalango wa Makunguhatelo wa DPME	11
D	Vuxokoxoko bya Vutihlanganisi	12
E	Xivumbeko xa DPME	13
F	Phurofayili ya Nongonoko	14
G	Tirhekhodo leti hlayisiweke eDPME	15
H	Xiletelo xa Khomixini ya Timfanelo ta Ximunhu	18

“APPENDIX” YA 1:   *Xivumbeko xa DPME*

“APPENDIX” YA 2:   *FOMO YA A – Ku fikelela rhekhodo ya Xiyenge xa Vaaki*

“APPENDIX” YA 3:   Tihakelo leti Bohiweke ta Tihuvo ta Vaaki

“APPENDIX” YA 4:   *FOMO YA B – xitiviso xa Xivilelo xa le Ndzeni*

A. RITO RO RHANGA

Ndzawulo ya Makunguhatelo, ku Valanga no Hlela ehofisini ya Phuresidente (DPME), hi ku landzelela **Nawu wa ku Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula(PAIA) wa 2000 (Nawu wa 2 wa 2000)**, yi lulamisile xibukwana ku kondletela ku fikeleriwa ka marungula hi vaaki laya hlayisiweke hi DPME. Xibukwana lexi xi paluxa tindlela leti faneleke ku landzeleriwa ku fikelela marungula laya khomiweke hi DPME tanihiloko yi lava ku tlakusa matirhelo ya lerivaleni, vutihlamuleri na matirhelo ya kahle eka mfumo.

Nawu wu nyika matimba eka yin'wana ya timfanelo ta nkoka ta ximunhu leti kumekaka eka Xiyenge xa 32 xa Vumbiwa, mfanelo yo fikelela marungula. Wu hlamusela leswaku mani na mani u na mfanelo yo fikelela marungula wahi na wahi laya nga le mavokweni ya mfumo na wna wahi laya nga le mavokweni ya munhu un'wana laya lavekaka eka ku sirhelela timfanelo tihi na tihi.

Man Mpumi Mpofo

Mulawuri- Jenerali (Muofisiri wa Marungula ya PAIA)

Ndzawulo ya Makunguhatelo, ku Valanga no Hlela

SIKU:

19/12/2017

APP	:	Kungu ra Matirhelo ra Lembe
CBM	:	Mbalango ku ya hi Vaaki
CD	:	Mulawurinkulu
CIO	:	Muofisirinkulu wa Marungula
DDG	:	Xandla xa Mulawuri Jenerali
DG	:	Mulawuri Jenerali
DIO	:	Xandla xa Muofisiri wa Marungula
DPME	:	Ndzawulo ya Makunguhatelo, ku Valanga no Hlela
FOSAD	:	Foramu ya Valawuri Jenerali va Afrika Dzonga
FSD	:	Mphakelo wa Vukorhokeri wa le Mahlweni
LGMIM	:	Mojulu wa Maantswiselo ya Mafambiselo ya Mfumo wa Muganga
MTEF	:	Rimba ra Matirhiselo ya Timali ra le Xikarhi ka Lembe
MPAT	:	Mafambiselo ya Xitirhisiwa xa Hlelelo raMatirhelo
NASA Act	:	Nawu wa Vuhlayiseri na Tirhekhodo ta Rixaka wa Afrika Dzonga
NDP	:	Nkunguhato wa Nhluvukiso wa Rixaka
NPC	:	Khomixini ya Nkunguhato wa Rixaka
OCIO	:	Hofisi ya Muofisirinkulu wa Marungula
OTP	:	Hofisi ya Holobye wa Xifundzankulu
PAIA	:	Nawu wo Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula, 2000 (Nawu wa No. 2 wa 2000)
SAHRC	:	Khomixini ya Timfanelo ta Ximunhu ya Afrika Dzonga
SARS	:	Vaamukeri va Xibalo va Afrika Dzonga
SP	:	Nkunguhato wa Matirhelo

TINHLAMUSELO

No.	Mitirho na Swipimelo	Tinhlamuselo
1	Muofisiri wa Marungula	Eka DPME, i Mulawuri Jenerali. Muofisiri wa Marungula wa DPME u nyikela matimba kumbe mitirho leyi nga le mavokweni ya yena kuya hi Nawu lowu kuya eka Xandla xa Muofisiri wa Marungula xa ndzawulo leyi. Ku nyikiwa matimba wahi na wahi swi : <ul style="list-style-type: none"> fanele ku va hi ndlela yotsariwa; nge siveli munhu loyi a nyikeke matimba eka ku tirhisa matimba laya khumbhekaka kumbe ku endla ntirho lowu khumbhekaka ku suka eka yena; naswona nkarhi wihi na wihi ya nga tekiwa kumbe ya cinciwa hi ku tsariwa hi munhu yoloye.
2	Xandla xa Muofisiri wa Marungula	Muofisiri wa Marungula u nyika matimba eka Xandla xa Muofisiri wa Marungula ku endlela leswaku tirhekodo ta DPME ti kumeka eka vaendli va swikombelo.
3	Muendli wa xikombelo	Munhu wihi na wihi la kombelaka marungula kumbe ku fikelela rhekhodo ya DPME.
4	Muendli wa xikombelo hi yexe	Munhu loyi a lavaka ku fikelela rhekhodo leyi nga na marungula hi vuyena.
5	Marungula ya Vuwena	Marungula hi munhu loyi a tivekaka, ku katsa kambe kuri hava swipimelo eka: <ul style="list-style-type: none"> Marungula ya xivumbeko mayelana na marungulo ya munhu mayelana na rixaka, rimbewu, ku biha emirini, xiyimo xa vukati, rixaka, vutumbuluki bya rixaka kumbe vuxaka, muhlovo, vukhale, vutsoniwa, vukhonger, ripfalo, ku tshembhela eka swokarhi, mfuwo, ririmi na ku velekiwa ka munhu; Marungula mayelana na dyondzo; vutshunguri; vugevenga; matimu ya swa ntirho kumbe thirasekixini ya swa timali laha munhu a khumbekeke kona; Vuxokoxoko bya vutihlanganisi, mikandziyiso ya tintiho, muxaka wa ngati ya munhu; Mavonelo ya munhu kumbe ku tsakela ka munhu handle ka laha byi nga hi munhu un'wana; Vutihlanganisi lebyi rhumeriweke hi munhu lebyi nga bya xihundla hi ntumbuluko, kumbe vutihlanganisi byin'wana lebyi nga paluxaka vundzeni bya vutihlanganisi xidzi; Mavonelo ya munhu un'wana hi un'wana; Mavonelo ya munhu un'wana hi ndzinganyeto wa mpfuneto hi timali kumbe sagwati leri faneleke ku nyikiwa munhu, kambe ku nga katsiwi vito ra munhu un'wana laha ri humelalaka na mavonelo ya munhu un'wana; Vutihlanganisi lebyi rhumeriweke hi munhu lebyi paluxaka xihundla kumbe bya muxaka wa xihundla; Vito ra munhu laha ri kumekaka na Marungula yan'wana ya Vuwena mayelana na munhu; kumbe laha ku paluxiwa ka vito hi roxe swi nga ta paluxa marungula hi munhu, kambe ku nga katsiwi marungula hi munhu loyi a loveke ku tlula 20 wa malembe laya hundzeke.
6	Huvo ya Vaaki	Ndzawulo ya mfumo/ kumbe vufambisi eka xiyenge xa mfumo wa le xikarhi kumbe wa xifundzankulu kumbe mhasipala wihi na wihi eka mfumo wa muganga.
7	Xiyenge xa vunharhu	Munhu kumbe xiyenge xa swa nawu handle ka munhu loyi a endleke xikombelo kumbe huvo ya vaaki leyi nga khoma rhekhodo yeleyo.
8	Rhekhodo	<ul style="list-style-type: none"> Marungula laya rhekhodiweke ku nga langutiwi xivumbeko kumbe ndlela leyi ya hlaysiweke hi DPME. Vumbhoni bya nkandziyiso, vuhlayiselo bya vumbhoni lebyi nga kona.
9	Siku ra ntirho	Masiku handle ka Muqibela, Tisonto, kumbe tiholideyi ta tiko tanihi leswi ti hlamuseriweke ha kona eka xiyenge xa 1 xa Nawu wa Tiholideyi ta Tiko, 1994 (Nawu wa 36 wa 1994)
10	Xiletelo	Tsalwa kumbe buku leyi humesiwaka hi Khomixini ya Timfanelo ta Ximunhu ya Afrika Dzonga hi swikongomelo swo pfuna munhu loyi a tsakelaka ku tirhisa mfanelo yihi na yihi kuya hi PAIA.

1. MANGHENELO

Xibukwana xi hlengetiwiwe ku ya hi Nawu wa ku Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula (PAIA) wa 2000 (Nawu wa 2 wa 2000).

2. XIKONGOMELO XA NAWU

- Ku nyika matimba eka mfanelo ya vumbiwa eka ku fikelela marungula wahi na wahi lawa ya nga le mavokweni ya Mfumo na laya nga le mavokweni ya munhu un'wana na leswaku swa laveka eka ntirho kumbe ku sirheleriwa ka timfanelo tihi na tihi;
- Ku tlakusa matirhelo ya le rivaleni, vutihlamuleri na matirhelo ya kahle eka mfumo ;
- Ku boha maendlelo na ku lawula ku fikeleriwa ka marungula;

I tirhekhodo ntsena leti boxiweke eka Nawu ti nga komberiwaka. Xikombelo na nhlamulo kwalaho swi fanele ku landzelela swihlawulekiso swa Nawu.

3. XIKONGOMELO XA XIBUKWANA

Xikongomelo xa xibukwana lexi i ku andlala maendlelo laya faneleke ku landzeleriwa ku kondletela swikombelo swo fikelela marungula laya khomiweke hi Ndzawulo ya Matirhelo, ku Valanga no Hlela (DPME).

Xibukwana xi tlhela xi va na vuxokoxoko bya vutihlanganisi bya muofisiri wa Marungula na Xandla xa Muofisiri wa Marungula lexi nyikiweke matimba lava nga na vutihlamuleri byo fambisa swikombelo hinkwaswo swa tirhekhodo leti hlaysiwke hi DPME.

4. ENDLELO RA XIKOMBELO Xiyenge 14(1)(d) xa Nawu

Muendli wa xikombelo u fanele ku nyikiwa Rhekhodo ya Xiyenge xa Vaaki loko muendli wa xikombelo a landzelela swilaveko hinkwaswo swa endlelo eka Nawu mayelana na xikombelo xo fikelela eka rhekhodo yeleyo.

4.1 Xivumbeko xa xikombelo

(i) Xikombelo hi Riqingho

Swikombelo leswi nga riki swa xinawu swa riqingho swa pfumeleriwa hi DPME. Swikombelo leswi kongomisiwaka eka muofisiri wa Marungula kumbe eka Xandla xa Muofisiri wa Marungula eka nomboro ya riqingho leyi nyikiweke eka xibukwana lexi swi ta langutisiwa, handle ka loko muofisiri wa Marungula kumbe Xandla xa Muofisiri wa Marungula a kombisa leswaku swihlawulekiso swa Nawu swi fanele ku endliwa.

(ii) Tirhekhodo leti kumekaka xikan'we

Marungula laya kumekaka xikan'we laya fikeleriwaka ku ri hava ku tata fomo yo karhi (langutisa xiyenge laha hansi) no hakela ntsengo wa muendli wa xikombelo swi ta endliwa swi va kona ku nga va etihofisini ta DPME kumbe hi ndlela leyi ya komberiwake ha kona. Ndlela yo fikelela yi ta katsa:

- Ku langutisa na ku kopa matsalwa loko ya lavekaka naswona hi ntsengo lowu vekiweke wa tikhopi;
- Ku fikelela eka switirhisiwa swa voniwa, mpfumawulo leswi nga na nhlamuselo, ku dapa kumbe ku kopa, kumbe hi swimbirhi.

(iii) Fomo ya xikombelo

Xikombelo xo fikelela xi fanele ku endliwa eka fomo leyi faneleke kuya eka muofisiri wa Marungula wa Huvo ya Vaaki ntsena endzhaku ka loko ntsengo lowu bohiweke wu hakeriwile.

Muendli wa xikombelo u fanele ku tata fomo yo fana na leyi kandziyisiweke eka Gazete ya Mfumo (Government Notice R187 ya Nyenyenyana 15, 2012). Fomo leyi yi namarhetiwa eka xibukwana lexi tanihi Fomo ya A (Appendix 1).

Muendli wa xikombelo u fanele a tlhela a kombisa loko a lava khopi ya rhekhodo kumbe loko a lava ku ta hi yexe na ku langutisa rhekhodo etihofisini ta DPME.

DPME yi ta tinyiketela ku nyika ku fikeleriwa ka fomo hi ndlela leyi komberiweke ha yona. Handle ka loko ku endla tano swi nga ta nghenelela eka mafambiselo ya DPME kumbe ku onha rhekhodo, kumbe ku tlula vun'winyi lebyi nga riki ehansi ka mfumo. Xikombelo xi ta humelerisiwa kuya hi swipimelo leswi kumekaka ntsena eka Ndzimana 4 ya PAIA.

Loko muendli wa xikombelo a kombela marungula hi ku yimela un'wana, xiyimo lexi xikombelo xi endliwaka hi xona xi fanele ku kombisiwa. Ku sivela ku xanisiwa ka Nawu, DPME yi na mfanelo yo kombelo vumbhoni bya vulawuri ku endla xikombelo hi ku yimela un'wana.

Loko muendli wa xikombelo a hluleka ku hlaya kumbe ku tsala, kumbe a lava ku pfuniwa ku tata fomo ya xikombelo, kutani u fanele a endla xikombelo hi ku swi vula ku endlela kuva swi rhekhodiwa. Xandla xa Muofisiri wa Marungula xi ta ku pfuna ku tata fomo leyi faneleke hi ku va a ku yimela. Kutani va ta nyikiwa khopi ya xikombelo.

4.2 Ku yisiwa ka Swikombelo

Swikombelo swa tirhekhodo swi fanele ku yisiwa eka muofisiri wa Marungula kumbe Xandla xa Muofisiri wa Marungula. Vuxokoxoko bya vutihlanganisi bya Vaofisiri byi nga kumeka eka Xiyenge D xa xibukwana lexi. Hi swivangelo swa vuhlayiseki, vaendli va swikombelo lava lavaaka ku yisa swikombelo etihofisini ta DPME eUnion Buildings va ta boheka ku humesa vutitivi bya ntiyiso.

5. TIHAKELO LETI VEKIWEKE

Muofisiri wa Marungula u fanele kuya hi xitiviso a kombela muendli wa xikombelo, handle ka muendli wa xikombelo hi yexe, ku hakela ntsengo lowu vekiweke (loko wu ri kona) ku nga si yiwa emahlweni ku humelerisiwa ka xikombelo.

Nawu wu nyika tinxaka timbirhi ta tihakelo:

- Ntsengo wa xikombelo, lowu nga ntsengo wa ntolovelu; na
- Ntsengo wa ku fikelela, lowu katsaka, vulavisisi na malulamiselo, nkarhi, tihakelo to humelerisa hi vuntshwa na ta poso.

Nxaxamelo wa tihakelo leti wu nga kumeka eka **Appendix 2**

Loko musecho wa rhekodo ya Huvo ya Vaaki wu endliwile, na malulamiselo ya rhekhodo leswaku yi ta paluxiwa, ku katsa na malulamiselo yo endla yi va kona hi fomo yo endla xikombelo, swi lavaka ku tlula tiawara leti vekiweke eka swinawana kuya hi xikongomelo lexi, muofisiri wa marungula u ta tivisa muendli wa xikombelo, handle muendli wa xikombelo hi yexe ku ta hakela, tanihi dipoziti xiphemu lexi bohiweke

(ku nga ri ku tlula n'we xa nharhu) xa ntsengo wa ku fikelela, lowu nga hakeriwaka loko xikombelo xi nyikiwa.

Muendli wa xikombelo loyi a lavaka ku fikelela rhekhodo leyi nga na Marungula ya Vuwena ya muendli wa xikombelo a nga boheki ku hakela ntsengo wa xikombelo. Muendli wa xikombelo un'wana loyi a nga riki muendli wa xikombelo hi yexe u fanele ku hakela ntsengo lowu lavekaka wa R35 (ntsengo wa ntolovelo) kumbe tanihi lesiw wu bohiweke.

Ku nga si hela mavhiki mambirhi yo amukela xikombelo, muofisiri wa Marungula kumbe Xandla xa Muofisiri wa Marungula u ta, kuya hi xitiviso, a lava muendli wa xikombelo, handle muendli wa xikombelo hi yexe, ku hakela ntsengo lowu vekiwewe (loko wu ri kona) ku nga si purososiwa xikombelo ku ya emahlweni.

Endzhaku ka loko muofisiri wa Marungula kumbe Xandla xa Muofisiri wa Marungula a tekile xiboho hi xikombelo, muendli wa xikombelo u fanele ku tivisiwa hi xiboho xexo hi ndlela leyi muendli wa xikombelo a yi hlawuleke. Loko xikombelo xi nyikiwile hakela yo yisa emahlweni yo fikelela yi fanele yi hakeriwa ya musecho, malulamiselo, ku humelerisa nakambe, naswona nkarhi wihi na wihi lowu lavekaka ku hundza tiawara leti bohiweke ku secha na ku lulamisa rhekhodo leswaku yi paluxiwa, ku katsa ku endla malulamiselo ku endla yi va kona hi xivumbeko xa xikombelo. Muendli wa xikombelo a nga endla xivilelo xa le ndzeni, laha swi faneleke, kumbe xikombelo ekhoto ehenhla ka thendara kumbe hakelo ya ntsengo wa xikombelo.

Tihakelo leti vekiwewe ti fanele ku hakeriwa hi khexe eUnion Buildings, hi postal order, cheke kumbe thwii hi dipoziti kuya hi vuxokoxoko bya bangi lebyi nyikiwewe laha hansi. Laha xikombelo xi endlwile hi poso, ku hava ntsengo lowu nga fambaka na xikombelo xikombelo. Laha swi faneleke, xikombelo xi fanele ku famba na cheke kumbe postal order. Nkarhi wo ringana nkombo wa masiku wu fanele ku pfumeleriwa ku humelerisa cheke ku nga si humelerisiwa xikombelo.

Vuxokoxoko bya banka bya xikombelo:

VITO RA AKHAWUNTI NAME: Ndzawulo ya Makunguhatelo ku Valanga Matirhelo na Vuhleri (DPME)

BANGI: First National Bank; Corporate Core Banking

KHODI YA RHAVI: 253-145

VITO RA RHAVI: Pretoria

NOMBORO YA AKHAWUNTI. 6228 7783 429

RHEFERENSE: PAIA na vito ra muendli wa xikombelo.

Rhumela fekisi/imeyili eka DPME tanihi vumbhoni bya hakelo eka: Nomboro ya fekisi: 086 644 0319;

imeyili: paia@dpme.gov.za

ku fikelela ka rhekhodo ku ta khomiwa ku fikela loko ntsengo hinkwawo lowu faneleke wu hakeriwile.

6. KU PFUMELELA/ALERIWA SWIKOMBELO

Swikombelo hinkwaswo swo fikelela swi ta langutisiwa, naswona ku pfumeleriwa na ku aleriwa koloko ku ta fambelana na swihlawulekiso leswi kumekaka eka Ndzimana ya 4 ya Nawu.

6.1 Xivilelo

Muendli wa xikombelo a nga loja xivilelo xa le ndzeni ehenhla ka xiboho hi muofisiri wa Marungula na vulawuri lebyi faneleke byo endla xilelo, ku aleriwa xikombelo xo fikelela, kumbe ehenhla ka xikombelo na ntsengo wa ku fikelela, kumbe nkarhi lowu engeteriweke ku kota ku tirhana na xikombelo.

➤ 6.2 Ndlela yo endla xivilelo na ntsengo wa xivilelo

Xivilelo xa le ndzeni xi fanele ku endliwa eka fomo leyi faneleke yo endla xivilelo – Fomo ya B leyi nyikiwaka kuya hi PAIA. Khopi ya fomo leyi namarhewile eka tsalwa leri eka Appendix ya 3. Tikhopi ta fomo leyi ti tlhela ti kumeka ku suka etihofisini ta DPME kumbe webusayiti ya DPME:

www.dpme.gov.za

➤ Tifomo ta Xivilelo

Fomo yi fanele ku tatiwa no yisiwa eka DPME kuya hi nkarhi lowu bohiweke laha hansi:

- Xivilelo xi fanele ku endliwa ku nga si hela 60 wa masiku;
- Loko xitiviso xa xiyenge xa vunharhu xi laveka kuya hi xiyenge 49(1)(b), xivilelo xi fanele ku endliwa ku nga si hela 30 wa masiku endzhaku ka loko xitiviso xi nyikiwile muendli wa xivilelo ehenhla ka xiboho lexi tekiweke.

Xivilelo xa le ndzeni xi fanele ku yisiwa kumbe ku rhumeriwa eka muofisiri wa Marungula eka kherefu leyi nyikiweke eka pheji 12 ya xibukwana lexi.

Muendli wa xikombelo u fanele ku nyika vuxokoxoko byo enela eka fomo ya xivilelo kuya hi swivangelo swa xivilelo xa le ndzeni. U fanele ku kombisa hilaha a nga tsakelaka ku tivisiwa hi swiboho hi xivilelo, no hakela tihakelo leti vekiweke (loko tiri kona). Ku humelerisiwa ka fomo swi teka 30 wa masiku [kuya hi PAIA].

6.2 Ntsengo wa xivilelo

Muendli wa xivilelo u fanele ku hakela ntsengo lowu bohiweke wa xivilelo (loko wu ri kona). Xiboho eka xivilelo xa le ndzeni xi nga hundziseriwa emahlweni ku fikela loko ntsengo wa xivilelo wu hakeriwile.

Endzhaku ka loko xivilelo xi amukeriwile, Xandla xa Muofisiri wa Marungula xi fanele ku yisa xivilelo xa le ndzeni ku nga si hela 10 wa masiku ya ntirho eka muofisiri wa Marungula, swivangelo swa xiboho xa yena, na vuxokoxoko bya xiyenge xa vunharhu lexi khumbhekaka, loko xi ri kona.

6.3 Xiyenge xa vunharhu

Loko DPME yi lagutisa xivilelo xa le ndzeni ehenhla ka ku aleriwa ka xikombelo xo fikelela rhekhodo ya xiyenge xa vunharhu lexi fambelanaka na xihundla xa yena; ku tsakela ka swa bindzu na marungula yan'wana ya xihundla; na tirhekhodo ta Vaamukeri va Xibalo va Afrika Dzonga (SARS), vulawuri lebyi faneleke byi fanele ku tivisa xiyenge xa vunharhu hi xivilelo ku nga si hela 30 wa masiku endzhaku ko amukeriwa ka xivilelo. DPME yi ta nyika xiyenge xa vunharhu hi nhlamuselo ya vundzeni bya xivilelo, vuxokoxoko bya muendli wa xikombelo no hlamusela loko DPME yi pfumelelana kumbe ku alana na vonelo ra leswaku marungula ya fanele ku humelerisiwa ehandli kuva ya tiveka. Kutani xiyenge xa vunharhu xi na 21 wa masiku ku endla vuyimeri byo tsariwa bya hikwalaho ka yini xikombelo xo fikelela xi nga fanelangi ku nyikiwa, kumbe ku nyika mpfumelelo eka ku paluxiwa ka rhekhodo to muendli wa xikombelo.

DPME yi nga tlhela yi langutisa nakambe ku endla xivilelo xa le ndzeni ehenhla ka ku pfumeleriwa ku fikelela marungula. Ndzawulo yi fanele ku tivisa muendli wa xikombelo hi xivilelo xexo ku nga si hela 30 wa masiku

endzhaku ko amukela xivilelo xa le ndzeni. Xiyenge xa vunharhu xi na 21 wa masiku ku endla vuyimeri byo tsariwa bya hikwalaho ka yini ku fikeleriwa ka rhekhodo ku fanele ku nyikiwa.

6.4 Xitiviso xa xiboho

DPME yi nga tiyisisa xiboho xidzi lexi ku endliweke xivilelo ehenhla ka, kumbe ku siviwa xiboho xintshwa hi xona. Leswi swi fanele ku endliwa ku nga si hela 30 wa masiku endzhaku ko amukela xivilelo xa le ndzeni, kumbe ku nga si hela 5 wa masiku ya ntirho endzhaku ko amukela vuyimeri byo tsariwa mayelana na xivilelo.

6.5 Xikombelo xo ya eKhoto

Muendli wa xikombelo kumbe xiyenge xa vunharhu lexi endlaka xivilelo xa le ndzeni ehenhla ka xiboho xa muofisiri wa marungula ku aleriwa xikombelo xo fikela, nga endla xikombelo ekhoto ku vevukiseriwa kuya hi xiyenge 82 (ku pfumeleriwa ka xileriso xihhi na xihhi lexi nga xinene na ndzingano) endzhaku ka loko xikombelo xexo xi tirhisile endlelo ra xivilelo xa le ndzeni. Muendli wa xikombelo, xiyenge xa vunharhu kumbe muendli wa xikombelo na yena u ta tivisiwa leswaku a nga endla xivilelo ehenhla ka khoto hi xiboho xa xivilelo xa le ndzeni ku nga si hela 30 wa masiku (loko xitiviso xi nyikiwe xiyenge xa vunharhu).

7. KU PFUXETIWAKA XIBUKWANA

Xibukwana xi ta pfuxetiwa ku nga si hela lembe eka nkandziyiso wo sungula kumbe loko ku ri na ku cinca lokukulu eka xivumbeko xa pholisi loku nga ta lava leswaku xibukwana xi pfuxetiwa.

DPME yi kunguhata ku kandziyisa xibukwana hi Tindzimi hinkwato ta 11 ta Ximfumo.

8. VUKONA BYA XIBUKWANA

Xibukwana xi ta kumeka etindhawini leti bohiweke kuya hi Nawu wa Vuhlayisi bya swa Nawu, na le tihofisini ta Khomixini ya Timfanelo ta Ximunhu ya Afrika Dzonga, na laha ku kumekaka DPME. Xibukwana xi ta tshama xi kumeka eka webusayiti ya ndzawulo: www.dpme.gov.za

C. MBALANGO WA MAKUNGHATELO WA DPME

1. XIVONO

Ku antswisa mbuyelo wa mfumo na ntshikelelo eka vaaki.

2. XIKONGOMELO

Ku vona leswaku kuna ku simekiwa ka swikongomelo swa mfumo leswi kumekeka eka Kungu ra Nhluvukiso wa Tiko (NDP) hi ku kunguhata kahle, mbalango, vuhleri na nseketelo eka ku simekiwa.

3. MIKOKA

3.1 Nhlango wa dyondzo

Mikoka ya hina yi hlohleteriwa hi ku navela ka hina ka ku va hi ri nhlango wa dyondzo. Hi tshembha eka vutumbuluxi, vutirhisani na mbuyelo. A hi endli swilo swo fana mikarhi hinkwayo swi karhi swi nga ri na mbuyelo.

3.2 Vatirhi va hina

Hi tshembha vatirhi va hina naswona hi phikelela ku tumbuluxa mbango lowu va pfumelelaka ku kula na ku va na vutumbuluxi. Hi ta tumbuluxa mbango lowu nga ta endla leswaku vatirhi va hina va: Tirha hi nhlango; va tolovetisa timhaka ta Ubuntu; na ku tixixima na ku xixima van'wana.

3.3 Tikhasimende ta hina

Hi mikarhi hinkwayo hi ta ringeta ku va xikombiso hi matlhelo hinkwawo. Leswi swi katsa ku va hi kongomisa eka tikhasimende ta hina (Phuresidente, **Xandla xa Phuresidente**, Mfumo na vanhu) na ku yingisela tikhasimende ta hina na ku va khoma hi ndlela yo va xixima, ya xifundzho, yo hlamula na ku va xixima.

3.4 Ndzhavuko wa hina wa matirhelo

Ndzhavuko wa hina wa matirhelo wu kuceteriwa hi ku tinyiketela ka hina eka ku va hi kongomisa eka mbuyelo; hi landzelela matirhelo yo humelela na ya nkoka ku endlela ku fikelela nkoka wa mali, vuswikoti na ku pfuna; hi humesa mfikelelo wa nkoka; hi landzelela swileriso; nyika nyingiso wa hina eka swilo swa nkoka swo fana na ku ka hi nga hlweli loko hi endla tinhlengeletano, ku fambisa tinhlengeletano hi ndlela ya vuswikoti na ku hlamula tiimeyili, marungula ya tiqingho na swikombelo hinkwaswo leswin'wana nkarhi na nkarhi. Hi ta va na vutihlamuleri na ku pfumala vuciva.

4. HUVO YA MILAWU NA MITIRHO YIN'WANA

Ntirho wa Ndzawulo ya Nkunguhato, Mbalango na Vuhleri wu suka eka Xiyenge xa 85(2)(b-c) xa Vumbiwa bya Afrika Dzonga lexi vulaka leswaku Phuresidente u tirhisa matimba ya yena ye vurhangeri na swirho swin'wana swa Khabinete hi ku hlulukisa na ku sikela pholisi ya rixaka na ku kondletela mitirho ya tindzawulo ta mfumo na mafambiselo. Ntirho wa DPME wu tlhele wu tiyisisiwa hi Phuresidente eka Swivo swa yena swa Rixaka (SONA) hi 2010, 2011, na 2013. Holobye wa Nkunguhato, Mbalango na Vuhleri na yena u tlhela a andlala tinhlamula ta xipolotiki leti nga rivaleni leti faneleke ku ngenisiwa eka ntirho wa DPME.

DPME yi endla leswi hi ku:

- Kondletela makungu ya Ndzawulo kumbe Mintwanano ya mphakelo wa vukorhokeri eka leswi rhangisiwaka emahlweni kumbe mimbuyelo ya Mfumo na ku valanga no hlela ku simekiwa ka makungu lawa;
- Hlela minkunguhato ya ndzawulo ya matirhelo na Minkunguhato ya Lembe na Lembe ya Matirhelo ku tiyisisa ku fambelana na makungu ya nkarhi wo leha na wo koma
- Valanga matirhelo ya munhu eka Tindzawulo ta Mfumo wa le Xikarhi na wa Xifundzankulu na Timhasipala;
- Valanga Mphakelo wa Vukorhokeri wa le Mahlweni;
- Endla vuhleri; na
- Tlakusa mitolovelo ya maendlelo ya kahle ya M&E eka Mfumo.

D. VUXOKOXOKO BYA VUTIHLANGANISI

XIYIMO	VUXOKOXOKO BYA VUTIHLANGANISI	
MUOFISIRI WA MARUNGULA	<p>Man Mpumi Mpofu Mulawuri-Jenerali Private Bag X100 Pretoria 0001</p> <p>KUMBE</p> <p>Union Buildings Government Avenue Pretoria</p> <p>Riq #: +27 12 312 0010</p>	<p>330 Grosvenor Street Hatfield 0028</p>
XANDLA XA MUOFISIRI WA MARUNGULA	<p>Nkul. Stanley Ntakumba Mulawuri Nkulu (CD) Pholisi ya M&E na ku Aka Vuswikoti Private Bag X100 Pretoria 0001</p> <p>Riq #: +27 12 312 0202 Fekisi #: 086 633 5877 Imeyili: stanley@dpme.gov.za</p>	
MUKONDLETERI WA PAIA	<p>Futhi Umlaw Mulawuri: Nhlanganiso wa Pholisi wa M&E Private Bag X100 Pretoria 0001</p> <p>Riq #: +27 12 312 0207 Fekisi #: 086 644 0319 Imeyili: futhi@dpme.gov.za or paia@dpme.gov.za</p>	
VATIRHI VA PAIA EKA Marhavi ya DPME	<p>Rhavi rin'wana na rin'wana ri ta va na Muofisiri wa PAIA wo tirha tanihi munhu wo tihlanganisa na yena eka swivutiso swo karhi swo fambelana na PAIA ku kuma marungula.</p>	

E. PHUROFAYILI YA NONGONOKO

Sweswi ndzawulo yi awiwile hi marhavi manharhu, laya fambelanaka na phurofayili ya mpimanyeto wa ndzawulo:

NONGONOKO WA 1: MAFAMBISELO		
XIKONGOMELO	Nongonoko wu na vutihlamuleri byo rhangela bya mafambiselo na vurhangeri. Yi kondletela no seketela mitirho yo kunghuta eka ndzawulo na mfumo; nhluvukiso na mafambiselo ya makungu ya xiyenge na ku tiyisisa ku fambelana ka pholisi ya mfumo eka swikongomelo swa nkarhi wo leha, wa le xikarhi na wo koma, ku valanga ku simekiwa na ku hluvukisa minongonoko yo nghenelela ku seketela mphakelo.	
XIKONGOMELO XA NONGONOKO	Ku vona leswaku ndzawulo yi na vurhangeri lebyi tirhaka kahle, mafambiselo na vufambisi na ku vona leswaku yi landzelela milawu hinkwayo leyi vekiweke. Nongonoko wu vumbiwa hi minongonokotsongo leyi landzelaka: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nseketelo wa hofisinkulu; ▪ Vuhleri bya le Ndzeni. 	
	Hofisi ya Mulawuri Jenerali	<p><u>Xikongomelo:</u> Ku nyika nseketelo eka hofisinkulu na vurhangeri bya kahle na mafambiselo ya Ndzawulo</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nyika nseketelo wa mafambiselo na le ka hofisinkulu eka Holobye na Xandla xa Holobye ▪ Kondletela ku antswisa mphakelo wa vukorhokeri hi ku tirhisa tisisitimi ta switshunxo eka swivilelo hi ku tirhisa ku rhangisiwa na kuya hi vaaki ▪ Kondletela na nseketelo wa rixaka, hlengeleta, fikelela na ku tirhisa kahle ka vumbhoni ku seketela PM&E eka ndzawulo na le ka mfumo hi ku angarhela ▪ Kondletela nhluvukiso na ku simekiwa ka tindlela ta vantshwa va tiko na tipholisi ▪ Fambisa mphakelo wa vukorhokeri bya swa mabindzu eka ndzawulo ▪ Fambisa mphakelo wa vukorhokeri bya tinkota ta le ndzeni ▪ Fambisa no kondletela mphakelo wa timali na mafambiselo ya maxavelo ya nhundzu (SCM)
NONGONOKO WA 2: KHOMIXINI YA NHUNGUHATO YA TIKO		
XIKONGOMELO	Xikongomelo xa rhavi i ku kondletela makungu lamatsongo na yo nghenelela eka mfumo hi ku angarhela. Mitirho yi katsa: <ul style="list-style-type: none"> ➢ Kondletela kunguhato ra nkarhi wo leha na mafananiselo ya mphakelo wa mpimanyeto eka leswi rhangisiwa emahlweni eka NDP ya mfumo; ➢ Hluvukisa na ku simekiwa ka rimba ra nkunguhato na ku kondletela mafananiselo ya makungu ya tindlela na makungu ya lembe ya matirhelo eka leswi rhangisiwa emahlweni eka MTSF; ➢ Fambisa vuhleri bya ntshikelelo wa ikhonomi ya ximunhu eka milawu yintshwa na leyi nga kona na swinawana ku vona leswaku kuna ku fananisa eka NDP na ku hungutiwa ka switandzhaku leswi a swi nga languteriwangi. 	
NKATSAKANYO WA NONGONOKO	Vukondleteri bya Nkunguhato	Kondletela nkunguhato wa nkarhi wo leha na mafananiselo eka mphakelo wa mpimanyeto eka leswi rhangisiwa emahlweni swa NDP eka mfumo hi ku angarhela.

	Mafananiselo ya Nkunguhato	Nhluvukiso na ku simekiwa ka rimba ra nkunguhato na ku kondletela mafananiselo ya makungu ya tindlela na makungu ya matirhelo ya lembe eka leswi rhangisiwa emahlweni eka MTSF.
	Tisisitimi ta Vuhleri bya Ntshikilelo wa Ikhonomi ya ximunhu (SEIAS)	Fambisa vuhleri bya ntshikelelo wa ikhonomi ya ximunhu eka milawu yintshwa na leyi nga kona na swinawana ku vona leswaku kuna ku fananisa eka NDP na ku hungutiwa ka switandzhaku leswi a swi nga languteriwangi.

NONGONOKO WA 3: XIYENGE XA NKUNGUHATO & MBALANGO

XIKONGOMELO	Nongonoko wu hluvukisa no fambisa makungu ya xiyenge no tiyisisa ku twisiseka ka pholisi eka swikongomelo swa nkarhi wo leha, swa le xikarhi na swo koma; ku valanga ku simekiwa na ku hluvukisa minongonoko yo nghenelela eka ku seketela mphakelo.
NKATSAKANYO WA NONGONOKO	Nongonoko wu fambisa no kondletela nkunguhato wa ikhonomi na mbalango; nkunguhato wa ximunhu na mbalango; vuhlayiseki na nkunguhato wa matiko ya misava na mbalango; seketla ku tumbuluxiwa na ku simekiwa eka ku nghenelela ka tindlela na makungu eka tindhawu ta nkoka leti rhangisiwaka emahlweni.
	<p>Nkunguhato wa ikhonomi na mbalango</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Xikongomelo i ku antswisa nkunguhato na mbalango eka ikhonomi hi ku angarhela leswi nga ta hatlisisa ku kula na vuvekisi ku endlela leswaku mpfumaleko wa ntirho na mpfumaleko wa ndzingano swi hunguteka; ▪ Seketela nkunguhato na mbalango wa netiweke ya miako ya swa ikhonomi leyi tumbuluxiweke ku seketela swikongomelo swa tiko swa le xikarhi na swa nkarhi wo leha na swa ximunhu; ▪ Kondletela, kunguhata na mbalango wa nhluvukiso wo twisiseka wa matiko xikaya kuya fikelela swikongomelo swo katsakanya eka ku kula na vuhlayiseki bya swakudya eka hinkwerhu.
	<p>Nkunguhato wa vaaki na mbalango</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Seketela nkunguhato wa nkarhi wo heta xikolo na vuleteri, na masungulo ya swa dyondzo ▪ Tumbuluxiwa na mpfuxeto wa nkarhi na nkarhi wa ndzimana ya swa Rihanyo eka MTSF ▪ Nkunguhato hi xitalo eka ECD, rimbewu, nsirhelelo eka ximunhu na swiyenge swa ku vumbana ka vaaki ▪ Ku cinca eka swivandla, ku cinca eka swa timali swa mimfumo ya miganga, ku vumba mbango, ku vumba ku cinca eka matirhelo ya swa mbango eka swiyenge, ku cinca eka swa ikhonomi eka timaki ta miako leti kongomisaka eka vuvekisi bya le henhla eka tiphurojeke ta mfumo
	<p>Vuhlayiseki na nkunguhato wa matiko ya misava na mbalango</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Endla ndzavisiso lowu kongomaka eka nseketelo wa leswi rhangisiwaka hi mfumo mayelana na Mbuyelo wa (Outcome) 3; ▪ Seketela tumbuluxiwa na ku simekiwa ka tindlela to nghenelela hi xiviri na makungu eka tindhawu ta nkoka leti rhangisiwaka emahlweni; ▪ Kondletela 'Operation Phakisa' eka tindhawu leti rhangisiwaka emahlweni leti tiviwaka.

NONGONOKO WA 4: MBALANGO WA XIYENGE XA VAAKI & NHLUVUKISO WA NTALO

XIKONGOMELO	Xikongomelo xa rhavi i ku seketela ku simekiwa ka NDP/MTSF hi ku valanga na ku antswisa vuswikoti bya swiyenge swa mfumo ku hlulukisa na ku simeka makungu na ku phakela vukorhokeri.	
NKATSAKANYO WA NONGONOKO	Swikongomelo nkulu swa rhavi i ku pfuxeta, valanga na ku seketela ku simekiwa ka mimbuyelo ya MTSF ya 9 na 12 na ku simekiwa ka tindlela to ngehenelela ku seketela na ku tshunxa masimekelo; minongonoko yo hlulukisa vuswikoti ku vona leswaku ku na ku hlulukisa ka kahle na ku tirhisiwa ka tipholisi ta PM&E, switirhisiwa, tisisitimi na swiletelo eka mfumo.	
	Mbalango na nseketelo wo rhangela	Xikongomelo i ku seketela na ku kondletela migingiriko yo rhangela mbalango wa varhangeri va tipolotiki, ku katsa Nongonoko wa Mbalango wa Hofisi ya Phuresidente; ku tiyisisa mbalango eka nseketelo wa tindhawu leti rhangisiwa emahlweni eka DPME; tirhisa na xiyenge xa PMI ku vumba na ku simekiwa ka manghenelelo ku tshunxa swirhalanganyi swa mphakelo wa vukorhokeri.
	Mbalango kuya hi hofisi ya Phuresidente na vaaki	Xikongomelo i ku vumba, kondletela na ku antswisa mbalango wa vaaki na miganga; fambisa xiyenge xa Riqingho ra Mahala ra Hofisi ya Phuresidente; kondletela na ku antswisa swivilelo eka mfumo
CHIEF DIRECTORATE: TISISITIMI TA VUMBHONI & VUTIVI		
XIKONGOMELO	Xikongomelo xa nongonoko lowu i ku kondletela na ku seketela rixaka, hlengeleta, ku fikelela na ku tirhisa ka kahle nkoka wa vumbhoni ku seketela PM&E eka ndzawulo na le ka mfumo hi ku angarhela	
NKATSAKANYO WA NONGONOKO	Kondletela no seketela sisitimi yo kambela ya tiko leyi vonaka leswaku ku tirhisiwa ka vumbhoni nkarhi na nkarhi na ku hlela hi ndlela ya nkoka i tipholisi ta mfumo leti rhangisiwaka emahlweni, minongonoko na tisisitimi; ku nyika ndzavisiso lowu nga le xikarhi na nseketelo wa mafambiselo ya vutomi ku vumba na ku hlayisa kuya hi vumbhoni ku susumeta makunguhatelo, ku vumba pholisi, ku simekiwa na mbalango; ku nyika nkoka, hi nkarhi no tiyisisa datara ku seketela makunguhatelo, mbalango na vuhleri	
	Ku hlela	Kondletela no seketela sisitimi yo hlela ya tiko ku vona leswaku ku tirhisiwa ka vumbhoni nkarhi na nkarhi na nkoka wo hlela eka minongonoko leyi rhangisiwaka emahlweni hi mfumo na tisisitimi.
	Mafambiselo ya ndzavisiso na vutivi	Nyika ndzavisiso wa le xikarhi na nseketelo wa mafambiselo ya vutivi na ku hlayisa kuya hi vumbhoni ku susumeta makunguhatelo, ku vumba pholisi, ku simekiwa ka mbalango na mpfuxeto.
	Ku hlanganisiwa ka datara na vuhleri	Ku nyika nkoka, hi nkarhi na ku tiyisisa datara na vuhleri bya datara eku seketeriweni makunguhatelo, masikelo na vuhleri.
NONGONOKO WA 5: TISISITIMI TA VUMBHONO NA VUTIVI		
XIKONGOMELO	Xikongomelo xa nongonoko lowu i ku kondletela ku tumbuluxiwa na ku simekiwa ka tindlela ta vantshwa ta tiko na tipholisi.	
NKATSAKANYO WA NONGONOKO	Ku tumbuluxiwa na ku pfuxetiwa ka Pholisi ya Vantshwa ya Rixaka 'National Youth Policy' (NYP); ku tumbuluxiwa ka rimba ra M&E eka ku simekiwa ka NYP; ku vona leswaku NYP swa kumeka eka swinawana leswi faneleke; swinawana na tipholisi; ku nyika mbalango eka NYP na ku vona leswaku minongonoko ya NYDA na migingiriko swa fambelana leswi rhangisiwaka emahlweni swa MTEF na NYP; ku nyika nseketelo wa xithekiniki na vukorhokeri byo tsundzuxa eka varhangeri va swa tipolotiki eka timhaka ta vantshwa ta matiko ya tinxaka na ta vuxaka eka matiko yambirhi leswi fambelanaka na ku tumbuluxiwaka ka vantshwa (SADC, AU, UN, Commonwealth, BRICS, Y20, IBSA)	

F. TIRHEKHODO LETI HLAYISIWEKE eDPME

Xiphemu lexi xa pholisi xi tirhana na swihlawulekiso swa xiyenge 14(1)(d) swa Nawu wa PAIA, lexi vulaka leswaku DPME yi fanele ku nyika vuxokoxoko bya tirhekhodo leti yi nga na tona ku endlela ku nyika matimba eka swikombelo swo fikelela marungula laya endliweke no kumekaka eka DPME. Tin'wana ta tirhekhodo leti ta kumeka xikan'we-kan'we kasi tin'wana ti lava leswaku xikombelo xi endliwa ka ha ri na nkarhi ti nga si kumeka.

(i) Tirhekhodo leti kumeka xikan'we-kan'we – xiyenge 14(1)(e)

- Nkunguhato wa Nhluvukiso wa Rixaka
- Rimba ra Matirhelo ra Nkarhi wa le Xikarhi(MTSF)
- Minkunguhato ya Matirhelo
- Swiviko swa Lembe
- Milawu ya Swiyimo swa Pholisi
- Marimba ya Pholisi
- Swiviko
- Swibukwana
- Swivumbeko (Templates)
- Swikombisodyondzo
- Timanyuwali
- Tithempuleyiti
- Swiletelo
- Marungula ya Matirhelo laya kumekaka eka Sisitimi ya Nongonoko wa Migingiriko
- Marungula mayelana na swivandla leswi navetisiweke
- Na matsalwa man'wana laya endleriwaka ku voniwa hi vaaki.

Ndlela yo Fikelela Tirhekhodo leti Kumekaka hi toxo

Xiyenge 15 xa Nawu xi hlamusela leswaku DPME yi fanele ku kandziyisa eka Gazete ya Mfumo nxaxamelo wa tirhekhodo leti kumekaka hi toxo eka ndzawulo. A hi xilaveko ku tata FOMO leyi faneleke ya A loko ku fikeleriwa tirhekho teto. Muendli wa xikombelo a nga languteriwi ku hakela tihakelo, handle ka loko nhlayo ya tikhopi to tala ti kandziyisiwa nakambe. Tihofisi hinkwato ta DPME ti fanele ku kuma ndlela yo fikelela tirhekhodo leti kumekaka hi toxo. Tirhekhodo leti kumekaka eka Vuhlayiseri bya Rixaka bya Afrika Dzonga (National Archives of South Africa) eku hlayisiweni byi ta endliwa byi kumeka hi ku landzelela milawu leyi faneleke ku yi langutisa:

- Nawu wa ku Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula (Nawu wa 2 wa 2000)
- Nawu wa Nsirhelelo wa Marungula (Nawu wa 84 wa 1982); Na
- Nawu wa Vuhlayiseri na Tirhekhodo ta Rixaka wa Afrika Dzonga (Nawu wa 42 wa 1996 – Nawu wa NASA)

(ii) Tirhekhodo ta Mafambiselo

YUNITII	TINHLOKOMHAKA & SWIYENGE	KUMEKA HI TOXE	KUMEKA HI KU KOMBERIWA	NSIRHELELO
Hofisi ya Muofisiri Nkulu wa swa Timali (CFO)	Malawulelo ya swa timali		✓	

	Swinawana swa ndzawulo ya timali	✓		
	Xibukwana xa endlelo ra swa timali	✓		
	Swiletelo swa MTEF	✓		
	Matsalwa ya thendara		✓	
Mafambiselo ya xiyenge xo thola	Tipholisi to hambana	✓		
	Endlelo	✓		
	Swiletelo eka ku thola n aendlelo ro hlawula eka DPME	✓		
	Xiletelo xo valanga ntirho	✓		
	Swiyenge swa nhlango		✓	
	Ku tumbuluxa vatirhi		✓	
	Tifayili ta basari		✓	
	Ku hlawula			✓
	Phesali			✓
	Tifayili ta vanhu ta vatirhi			✓
	Tikontiraka ta matirhelo			✓
	Swiviko swo hlela matirhelo			✓
	Tifayili ta livhi			✓
	Tifayili ta miholo			✓
	Tifayili ta milandzu: mintshano yo tshinya			✓
	Ku thola			✓
	Memorandumu			✓
YUNITI	TINHLOKOMHAKA & SWIYENGE	KUMEKA HI TOXE	KUMEKA HI KU KOMBERIWA	NSIRHELELO
	Mapapila			
Tinkota ta le Ndzeni	Xibukwana xa tipholisi na endlelo	✓		
	Matsalwa ya miako na makunguhatelo	✓		
	Swiviko swa lembe	✓		
	Mitsalelano na tikhasimende ta le ndzeni na ta le handle		✓	
	Swiviko swa lembe swa tinkota		✓	
Vuhlanganisi	Xiviko xa Lembe xa DPME	✓		
	Xiviko xa mahungu	✓		
Mafambiselo ya Makhombo	Rimba ra Mafambiselo ya Makhombo	✓		
	Endlelo ra Mafambiselo ya Makhombo	✓		
	Pholisi ya Mafambiselo ya Makhombo	✓		
	Ndlela yo sivela vukungundzwana	✓		

Xiviko lavisisa ku lwisana na vukungundzwana na vumbavha	✓
--	---

(iii) Vukorhokeri bya Mitirho ya Mfumo

TINHLOKOMHAKA & SWIYENGE	KUMEKA HI TOXE	KUMEKA HI KU KOMBERIWA	NSIRHELELO
Mitsalelano na tikhasimende ta le handle		✓	
Mitwanano ya Vukorhokeri bya Ntirho		✓	
Marungula ya mutirhi na mhaka ya vuxaka bya mitirho		✓	
Tirhekhodo ta timali na switatimente		✓	
Rhijisitara ra mafambiselo ya nhundzu		✓	
Matsalwa ya miako na makunguhatelo		✓	
Matsalwa ya xiyenge xa nxaxamelo wa mphakelo na maxavelo		✓	
Swiviko swo vumba vatirhi		✓	
Swikombelo swa basari na swiviko swa tidyondzo		✓	
Tirhekhodo ta vukona eka mafambiselo ya matirhelo		✓	
Swivutiso swa tinkota na nhlamulo		✓	
Swivutiso swa Palamente na tinhlamulo		✓	
Ku khanseriwa eka swa ntirho na nhlamulo		✓	

(iii) Nkandziyiso wa matsalwa ya DPME

TINHLOKOMHAKA & SWIYENGE	KUMEKA HI TOXE	KUMEKA HI KU KOMBERIWA	NSIRHELELO
Rimba ra swa Nawu	✓		
Rimba ra Tipholisi	✓		
Nkunguhato wa Nhluvukiso wa Rixaka 2030	✓		
Rimba ra Matirhelo ra Nkarhi wa le Xikarhi(2014-2019)	✓		
Swiletelo	✓		
Switirho na Swibukwana	✓		
Swiviko			
Mimbiko ya Ntolovelo			
Swikombiso swa Nhluvukiso 2007; 2009; 2010; 2011; na 2012		✓	
Kungu ra Matirhelo 2010/11 – 2014/15		✓	
Mafambiselo ya Matirhelo na ku Valanga			
Memorandamu ya Khabinete			
Mintwanano yo Dilivhara		✓	
Mintwanano ya Vaholobye ya Matirhelo			
Xiviko xa Mpfuxeto xa Nkarhi wa le Xikarhi			

G. XILETELO XA KHOMIXINI YA TIMFANELO TA XIMUNHU

Xiyenge 10 xa Nawu wa ku Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula (PAIA), 2000 (Nawu wa 2 wa 2000) wu hlamusela leswaku Khomixini ya Timfanelo ta Ximunhu ya Afrika Dzonga (SAHRC) yi fanele ku lulamisa swiletelo swo olova swo twisiseka eka hilaha ku nga tirhiswaka PAIA. Xiletelo xi na marungula walawo hilaha swi nga lavekaka ha kona hi munhu loyi a tsakelaka ku tirhisa mfanelo wihi na wihi lowu kumekaka eka Nawu.

Swivutiso mayelana na xiletelo lexi swi fanele ku kongomisiwa eka:

Khomixini ya Timfanelo ta Ximunhu ya Afrika Dzonga

Yuniti ya PAIA (Ndzawulo ya Ndzavisiso na Matsalwa)

Private Bag X2700

HOUGHTON

2041

Riqingho: +27 11 484 8300

Fekisi: +27 11 484 1360

Webusayiti: www.sahrc.org.za

Imeyili: paia@sahrc.org.za

**planning, monitoring
& evaluation**

Department:
Planning, Monitoring and Evaluation
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

FOMO YA

XIKOMBELO XA KU FIKELELA RHEKHODO YA XIYENGE XA VAAKI

Xiyenge 18(1) xa Nawu wa ku Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula, 2000 (**Nawu wa 2 wa 2000**) [Xinawana xa 2]

KU TIRHISIWA HI NDZAWULO

Nomboro ya rheferense: _____

Xikombelo xi amukeriwile hi: _____

Vula vito na xivongo swa Muofisiri wa Marungula/Xandla xa Muofisiri wa Marungula

hi (siku) _____ e (ndhawu) _____

Ntsengo wa xikombelo (loko yi ri kona): R _____

Dipoziti (loko yiri kona): R _____

Ntsengo wa ku fikelela: R _____

Nsayino wa Muofisiri wa Marungula/Xandla xa Muofisiri wa Marungula: _____

Vuxokoxoko bya Huvo ya Vaaki

Muofisiri wa Marungula: Man Mpumi Mpopu [Mulawuri Jenerali (DG)]

kumbe

Nkul Stanley Ntakumba [Mulawuri Nkulu (CD)]

The Presidency: RSA

Private Bag X944

Pretoria

0001

South Africa

Nomboro ya riqingho: +27 12 312 0202

Nomboro ya fekisi: +27 086 683 5677

www.dpme.gov.za

paia@dpme.gov.za

B. VUXOKOXOKO BYA MUNHU LOYI A KOMBELAKA KU FIKELELA RHEKHODO

- a) *Vuxokoxoko bya munhu loyi a kombelaka ku fikelelela ka rhekhodo byi fanele ku nyikiwa laha hanshi.*
 b) *Kherefu na/kumbe nomboro ya fekisi eAfrika Dzonga laha marungula ya nga ta rhumeriwa kona, yi fanele ku nyikiwa.*
 c) *Vumbhoni bya xiyimo laha xikombelo xi endliwaka kona, loko byi ri kona, byi fanele ku namarhetiwa.*

Mavito hi xitalo na xivongo: _____

Nomboro ya pasi: _____

Kherefu ya poso: _____

Nomboro ya fekisi: _____

Nomboro ya riqingho: _____

kherefu ya imeyili: _____

Xiyimo lexi xikombelo xi endliwaka, loko xi endliwa hi ku yimela un'wana _____

C. VUXOKOXOKO BYA MUNHU LOYI XIKOMBELO XI ENDLIWAKA HI KU N'WI YIMELA

Xiyenge lexi xi fanele ku tatiwa NTSENA loko xikombelo xa marungula xi endliwa hi ku yimela munhu u'wana

Mavito hi xitalo na xivongo: _____

Nomboro ya pasi: _____

D. VUXOKOXOKO BYA RHEKHODO

- a) *Nyika vuxokoxoko hinkwabyo bya rhekhodo laha ku fikeleriwa ku lavekaka, ku katsa nomboro ya rheferense loko u yi tiva, ku endlela ku kumisisa rhekhodo laha yi nga kona.*
 b) *Lokoxivandla lexi nyikiweke xi nga ringanangi, yana emahlweni u tirhisa phepha ri'wana kutani u ri namarheta eka fomo leyi.*
 c) *Muendli wa xikombelo u fanele ku sayina maphepha hinkwawo laya namarhetiweke.*

1. Nhlamuselo ya rhekhodo, kumbe xiphemu lexi faneleke xa rhekhodo: _____

2. Nomboro ya rheferense, loko yi ri kona: _____

3. Vuxokoxoko byin'wana byo engetela bya rhekhodo: _____

E. TIHAKELO

- a) Xikombelo xo fikelela eka rhekhodo, handle ka rhekhodo leyi nga na Marungula ya Vuwena hi wena, xi ta humelerisiwa ntsena endzhaku ka loko ntsengo wa xikombelo wu hakeriwile.
- b) U ta tivisiwa hi ntsengo lowu lavekaka ku hakeriwa tanihi ntsengo wa xikombelo.
- c) Tihakelo leti hakeriwaka ku fikelela rhekhodo tiya hi fomo leyi ku fikeleriwa ku lavekaka na nkarhi lowu faneleke ku secha na ku lulamisa rhekhodo.
- d) Loko u ringanela kuva u nga katsiwi eka ku hakela ntsengo wihi na wihi, hlamusela xivangelo xo va u nga katsiwi eka ku hakela.

Xivangelo xo va u nga katsiwi ku hakela ntsengo: _____

F. FOMO YO FIKELELA RHEKHODO

Loko u siveriwa hi vutsoniwa ku hlaya, ku vona kumbe ku yingisela rhekhodo eka fomo yo fikelela leyi nyikiweke eka 1 ku fika eka 4 laha hansi, hlamusela vutsoniwa bya wena na ku kombisa muxaka lowu rhekhodo yi lavekaka ha xona.

Fungha bokisi leri faneleke hi X.

Vutsoniwa		Muxaka lowu rhekhodo yi lavekaka	
-----------	--	----------------------------------	--

TINOTSI:

- a) Ku landzelela xikombelo xa wena xo fikelela hi ndlela leyi hlamuseriweke xi nga ya hi muxaka lowu rhekhodo yi kumekaka ha wona.
- b) Ku fikelela hi muxaka lowu komberiweke swi nga ariwa eka swiyimo swin'wana. Eka mhaka yeleyo u ta tivisiwa loko ku fikelela swi ta nyikiwa hi ndlela yin'wana.
- c) Hakelo leyi hakeriwaka ku fikelela rhekhodo, loko yiri kona, yi ta bohiwa hi fomo leyi xikombelo xi endlwaka eka yona.

1. Loko rhekhodo yi tsariwe kunene kumbe ku hi xivumbeko xo kandziyiwa:			
Khopi ya rhekhodo		Ku kamberiwa ka rhekhodo	
2. Loko rhekhodo yi vumbiwa hi swifaniso swo voniwa (ku katsa swinepe, swilayidi, tirhekhodo ta vhidiyo, swifaniso swo endlwiwa hi khomphyuta, swikeche, na swin'wana)			
Mbalango wa swinepe		Khophi ya swifaniso	Rhekhodo ya swifaniso
3. Loko rhekhodo yi vumbiwa hi marito laya rhekhodiweke kumbe marungula laya nga hundzurixiwaka kuva mpfumawulo		Yingisela risimu / kumbe khaseke	
		Nhlamuselo ya risimu* (tsalwa leri tsariweke kumbe ro kandziyiwa)	
4. Loko rhekhodo yi kumeka eka khomophyuta kumbe hi ndlela ya xiilekitroniki kumbe ku hlayeka eka muchini:			
Khopi ya rhekhodo leyi kandziyiweke		Khopi ya marungula leyi kandziyiweke ku suka eka rhekhodo	Khopi ya khomphyuta ya hi ndlela yo hlayeka
Tiva leswaku loko rhekhodo yi nga ri kona hi ririmi leri u ri tsakela, ku fikeleriwa ku nga pfumeleriwa hi ririmi leri rhekhodo yi kumekaka ha rona.			
Loko u kombela khopi kumbe nkandziyiso wa rhekhodo (laha henhla), xana u tsakela khopi kumbe nkandziyiso kuva u poseriwa wona?			INA E-E

5. Xana i ririmi rihi u nga tsakelaka ku kuma rhekhodo?

G. XITIVISO XA XIBOHO MAYELANA NA XIKOMBELO XO FIKELELA

U ta tivisiwa loko xikombelo xa wena xi pasisiwile / kumbe xi ariwile. Loko u tsakela ku tivisiwa hi ndlela yin'wana, kombisa ndlela ya kona no nyika vuxokoxoko lebyi faneleke ku endlela ku landzelerisa xikombelo xa wena.

Xana u nga tsakela njhani ku tivisiwa hi xiboho mayelana xikombelo xa wena xa ku fikelela rhekhodo?

Sayiniwile e _____ hi ti _____ siku ra _____ 20 _____

Nsayino wa muendli wa xikombelo / kumbe munhu loyi xikombelo xi endliwaka hi ku n'wi yimela

planning, monitoring & evaluation

Department:
Planning, Monitoring and Evaluation
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

TIHAKELO LETI VEKIWEKE MAYELANA NA TIHUVU TA MFUMO

1. Hakelo ya khopi ya xibukwana tanihi leswi kumekaka eka xinawana xa 5(c) i R0.60 eka khopi yin'wana na yin'wana ya sayizi ya A4 kumbe xiphemu xa kona.

2. Tihakelo to humelerisa nakambe leti vuriweke eka xinawana xa 7(1) hi leti landzelaka: **R**
  - (a) eka khopi yin'wana na yin'wana ya Pheji ra sayiza ra A4 kumbe xiphemu xa kona 0.60
  - (b) eka khopi yin'wana na yin'wana leyi kandziyisiweke ya Pheji ra sayiza ra A4 kumbe xiphemu xa kona leyi nga le khomphyuta kumbe hi xiilekitironiki kumbe xivumbeko xo hlayeka hi muchini 0.40
  - (c) eka khopi ya xivumbeko xo hlayeka hi muchini
    - (i) CD/DVD 40.00
  - (d) (i) eka nkandziyiso wa swifaniso swo vonaka, eka Pheji ra sayiza ra A4 kumbe xiphemu xa kona 22.00
    - (ii) eka khopi ya swifaniso swo vonaka 60.00
  - (e) (i) eka nkandziyiso wa rhekhodo ya mpfumawulo, eka Pheji ra sayiza ra A4 kumbe xiphemu xa kona 12.00
    - (ii) eka khopi ya rhekhodo ya mpfumawulo 17.00

3. Hakelo ya xikombelo yi hakeriwa hi muendli wa xikombelo un'wana na un'wana, handle muendl i wa xikombelo hi yexe, lowu boxiweke eka xinawana xa 7(2) i: 35.00

- 4.1 Ntsengo wa ku fikelela lowu hakeriwaka hi muendli wa xikombelo lowu boxiweke eka xinawana xa 7(3) wu hi ndlela leyi: **R**
  - (a) eka khopi yin'wana na yin'wana ya Pheji ra sayiza ra A4 kumbe xiphemu xa kona 0.60
  - (b) eka khopi yin'wana na yin'wana leyi kandziyisiweke eka Pheji ra sayiza ra A4 kumbe xiphemu xa kona lexi kumekaka eka khomphyuta kumbe hi xiilekitironiki kumbe xivumbeko xo hlayeka hi muchini 0.40
  - (c) eka khopi eka muxaka wa khomphyuta wo hlayeka
    - (i) CD/DVD 40.00
  - (d) (i) eka nkandziyiso wa swifaniso swo vonaka, eka A4-siza pheji kumbe xiphemu xa kona 22.00
    - (ii) eka khopi ya swifaniso swo vonaka 60.00
  - (e) eka nkandziyiso wa rhekhodo ya mpfumawulo
    - (i) eka Pheji ra sayiza ra A4 kumbe xiphemu xa kona 12.00
    - (ii) eka khopi ya rhekhodo ya mpfumawulo 17.00
  - (f) ku secha eka na lulamisa rhekhodo yo paluxa 15.00
eka awara yihi na yihi kumbe xiphemu xa awara, ku nga katsiwi awara yo sungula, leyi lavekaka eka musecho wolowo na malulamiselo

- 4.2 Eka swikongomelo swa Xiyenge 22(2) xa Nawu, leswi landzelaka swa tirha:
  - (a) tsevu wa tiawara tanihi tiawara leti nga faneriki ku hundziwaku nga si hakeriwa dipoziti.
  - (b) n'we-xa-nharhu xa ntsengo wa ku fikelela wu hakeriwa tanihi dipoziti hi muendli wa xikombelo.
- 4.3 hakelo ya poso leyi hakeriwaka loko khopi ya rhekhodo yi fanele ku posiwa eka muendli wa xikombelo
- 4.4 Ntsengo wa xivilelo lowu hakeriwaka mayelana na ku endlwa ka xivilelo xa le ndzeni hi muendli wa xikombelo ehenhla ka ku aleriwa ka xikombelo xa yena xa ku fikelela tanihi leswi boxiweke eka xiyenge 75(3)(a) eka Nawu-- 50.00

planning, monitoring & evaluation

Department:
Planning, Monitoring and Evaluation
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

FOMO YA B

XITIVISO XA XIVILELO XA LE NDZENI

Xiyenge 75 xa Nawu wa ku Tlakusiwa eka ku Fikelela Marungula, 2000 (Nawu wa 2 wa 2000)

[Xinawana 8]

A. Vuxokoxoko of Huvo ya Vaaki:

Muofisiri wa Marungula: Man Mpumi Mpofu [Mulawuri Jenerali (DG)]

kumbe

Nkul. Stanley Ntakumba [Mulawuri Nkulu (CD)]

Hofisi ya Phuresidente: RSA

Private Bag X944

Pretoria

0001

South Africa

Nomboro ya riqingho: +27 12 312 0202

Nomboro ya fekisi: +27 086 683 5677

www.dpme.gov.za

paia@dpme.gov.za

B. Vuxokoxoko bya muendli wa xikombelo/ kumbe xiyenge xa vunharhu lexi endlaka xivilelo xa le ndzeni

- a) Vuxokoxoko bya munhu loyi a endlaka xivilelo xa le ndzeni byi fanele ku nyikiwa laha hansi.
b) Vumbhoni bya xiyimo laha xivilelo xi endliwaka. Loko byi ri kona, byi fanele ku namarhethiwa.
c) Loko muendli wa xivilelo a ri xiyenge xa vunharhu, naswona ku nga ri munhu loyi a kombeleke marungula eku sunguleni, vuxokoxoko bya muendli wa xikombelo byi fanele ku nyikiwa eka C laha hansi

Mavito hi xitalo na xivongo: _____

Nomboro ya pasi: _____

Kherefu ya poso: _____

Nomboro ya fekisi: _____

Nomboro ya riqingho: _____

kherefu ya imeyili: _____

Xiyimo laha xikombelo xi endliwaka loko ku yimeriwa munhu un'wana: _____

C. Vuxokoxoko bya muendli wa xikombelo:

Xiyenge lexi xi fanele ku tatiwa NTSENA loko xiyenge xa vunharhu (handle muendli wa xikombelo) xi endla xivilelo xa le ndzeni.

Mavito hi xitalo na xivongo: _____

Nomboro ya pasi: _____

D. Xiboho ehenhla ko kanetana na xivilelo xa le ndzeni lexi endliweke:

Fungha xiboho ehenhla ka xivilelo xa le ndzeni lexi endliweke hi X eka bokisi leri faneleke

	Ku aleriwa ku fikelela xikombelo.
	Xiboho mayelana na tihakelo leti bohiweke kuya hi xiyenge xa 22 xa Nawu.
	Xiboho mayelana na ku engeteriwa ka nkarhi lowu ku faneleke ku langutisiwa xikombelo kuya hi xiyenge xa 26(1) xa Nawu.
	Xiboho kuya hi xiyenge 29(3) xa Nawu wo aleriwa ku fikelela eka fomo leyi komberuweke hi muendli wa xikombelo.
	Xiboho xo nyika xikombelo xo fikelela.

E. Swivangelo swo endla xivilelo:

Loko u nyikiwe xivandla xo ringanela, yana emahlweni eka phepha rin’wana kutani u namarheta phepha leri eka fomo leyi. U fanele ku sayina maphepha yan’wana yo engetela.

Hlamusela swivangelo swo susumeta xivilelo xa le ndzeni _____

Hlamusela marungula man’wana na man’wana laya faneleke eka ku langutisa xivilelo _____

F. Xitiviso xa xiboho eka xivilelo:

U ta tivisiwa hi ku tsaleriwa hi xiboho eka xivilelo xa wena xa le ndzeni. Loko u tsakela ku tivisiwa hi ndlela yin’wana, hlamusela muxaka no nyika vuxokoxoko lebyi faneleke na xikombelo xa wena.

Hlamuselo muxaka: _____

Muxaka wa vuxokoxoko: _____

Sayiniwile e _____ hi _____ siku ra _____ 20 _____

Nsayini wa Muendli wa xivilelo

KU TIRHISIWA HI NDZAWULO:

RHEKHODO YA XIMFUMO YA XIKOMBELO XA LE NDZENI

Xivilelo xi amukeriwile hi _____ (siku)
hi (hlamusela xiyimo, vito na xivongo xa Muofisiri wa Marungula/Xandla xa Muofisiri wa Marungula).
Xivilelo xi famba na swivangelo swa xibofo xa muofisiri wa Marungula/Xandla xa Muofisiri wa Marungula
na, laha swi faneleke, vuxokoxoko bya xiyenge xihhi na xihhi xa vunharhu eka loyi kumbe tirhekhodo ti
fambelanaka, ti yisiweke hi muofisiri wa Marungula/Xandla xa Muofisiri wa Marungula hi
(siku) _____ eka vulawuri lebyi faneleke.

MBUYELO WA XIVILELO: _____

XIBOHO XA MUOFISIRI WA MARUNGULA/ XANDLA XA MUOFISIRI WA MARUNGULA:

Tiyisisiwile: _____

Xibofo xintshwa lexi siviweke: _____

Xibofo xintshwa: _____

_____
VULAWURI LEBYI FANELEKE

_____
SIKU

**AMUKERIWILE HI MUOFISIRI WA MARUNGULA/ XANDLA XA MUOFISIRI WA MARUNGULA KU SUKA EKA
VULAWULRI LEBYI FANELEKE HI (SIKU):** _____